



Шорно эл, порымлык да гыч веер!

24-ше (3308) №,
2017 ий 10 июнь,
шуматкече.

ЯМДЕ ЛИЙ

1933 ий 1 февраль годсек лектеш.

0+

12 июнь - Российын кечыже

Марий Эл деч пӧлек



ДЕТСКИЙ ЛАГЕРЬ
СОЛНЕЧНЫЙ

25-29 майыште «Орлёнок» Всероссийский йоча рӱдерыште «Поём для мира - 2017 - Солнечный круг» ўжмаш дене Российысе хор-влакын Ассамблейышт лийын. Тушко Марий Эл гыч Национальный президент сымыктыш школын йоча образцовый хоржо (снимкыште) миен да латкок коллектив коклаште икымше степенян лауреат лӱмым сенен налын. Са-лам-ле-на!

Программыште Михаил Славкинын «Костяная рубашонка», Сергей Плешакин «В зоопарке тихий час» да Вениамин Захаровын «Шиште» мурышт-влак йонгалтыныт. Тылеч посна «Орлята учатся летать», «Кубанские синие ночи», «Родина», «Берёзка», «Ах, ты степь широкая», «Пусть всегда будет солнце» муро-влакым тӱшка хорышто мурыныт. А «Одна песня - одна земля» муро марий ўдыр-рвезе-влаклан моткоч палыме, вет тудым 2016 ийыште Сочиште Тӱнямбал хор-влакын модмашыштышт мурыныт.

Хорым вуйлатыше Лилия Семенова ден концертмейстер, Марий Эл Республикысе тӱвыран сулло пашаенже Лариса Юшкован у ошкылыштан меат куанена. Тиде сенымаш куатле, волгыдо пайрем вашеш - Российын кечыжлан - Марий Эл деч кугу пӧлек.

Лилия СЕМЕНОВАН фотожо.

ПОДПИСКЕ



Авай, роликан коньки мыланемат кӱлеш! Айда «Ямде лийлан» возалгына!

«Ямде лий» газетлан подписке тургым умбакыже шуйна. Газетын акше - 298 тенгеат 80 ыр. Квитанцийдан копийжым редакцийыш колтыза, тыге лотерей модышыш ушнеда.

Индекс: П4696.



13 июньышто 10 шагатлан Йошкар-Олаште Национальный президент школ-интернатыште «Марий Юнкор-2017» слӱтын участникше-влакым вучена.



«Дневникиш возыза!»

«Культурный дневник школьника» республикысе проектыш ушнымеке, мый библиотекеш, музейыш, циркыш, тўрлө верекостым. Чылажымат дневникишкем

возышым. Тунемме идалык мучаште дневником конкурсын районысо этапкыже колтышым да 2-шо класслаште тунемше-влак коклаште сенгышыш лектым! Мыйым да эше кум тунемшым ондак районысо культур полатыште саламлышт, вара Озангысе «Экият» курчак театрыш путёвкым кучыктышт. Тушто Татарстан Республик гыч погынышо йоча-влаккан йомакым ончыктышт. Мыланем моткоч келшен.

Ирина МИХАЙЛОВА.

Татарстан, Агрыз, Пелемеш.

Стёпа чүчү могай?

Тидым Дмитрий Якимов ден Роман Рябчиков палат. Рвезе-влак тулык да ача-аван ончен куштымышт деч посна кодшо йоча-влаккан Лўльпан рўдерын (Медведево район) воспитанникше улыт. Нуно Россий полицийын 300 ий теммыжлан увертарыме «Полицейский Дядя Стёпа» конкурсын республиканский этапштыже сенгышыш лектынты. Парадный мундирым чийыше полицейский курчакым Дмитрий ден Роман кок кечыште кагаз гыч ыштеныт (**снимкыште**). 1 июньышто рвезе-влаккан дипломым да пөлекым кучыктынты.

Марий Эл Республикысе МВД-н пресс-службыжо.



Калыкмут

Май киндым шочыкта, а июнь – шудым.
Июнь савадене лупсан олык мучко ошкеда.

«Куткыеш» драмкружокна



Нуктуж ялысе клубышто «Куткыеш» драмкружок пашам ышта. Тушко мыят коштам. Тений ме «Печуй» лўман йомакым ямдылена. Шернурышто эртыше «Юзо шондык» фестиваль-конкурсышто мастарлыкнам ончыктенна (**снимкыште**) да сенгышыш лектынна. Мыланна 1 степеня дипломым да кугу пөлекым кучыктынты. Ме пеш чот куаненна.

Маша ИВАНОВА.
Звенигово район.



Аня Виногорова Провой кундем Красногорский посёлкысо «Йомак» йочасадыш коштеш. Ёдыр тўрлө конкурсыш кумылын ушна. «Сентябрь гыч ме подготовительный группо лийына, - каласкала Аня. - Воспитательна Елена Викторовна икымше классыш каяш ямдылаш тўналеш. Школышто эн ушан, эн чолга лийына манын шонем».

6 июнь гыч Марий Элысе йоча лагерьлаште икымше смене тўнгалын: тазалыкым пентгыдемдыме 199, ола воктенысе 8, кечывалым каныман 189 лагерь да 2 йоча санаторий почылтынты.

7 июньышто Йошкар-Олаште «Йочан праваже шотышто школ» регион-влак кокласе конференций эртен. Тудым «Шонанпыл» йоча да подростко-влакын ушемышт ямдылен.

Ульяновскышто «Успешная семья Приволжья» фестиваль эртен. Тушто Шернур район гыч шым йочан Шабдаровмыт еш сенгышыш лектын.

«Ямде лий» эн чапле!

Увер
выр-
выр



ПОШКЫРТ МЛАНДЕ ВАШЛИЙЫН

ЭЧУК: 1 июньшто Башкортостан Республикасысе Пүрө (Бирск) олаште I Мариј Погынлан 100 ий темме лүмеш кугу пайрем лийын.

ПАМПАЛЧЕ: Тушко Пошкырт вел гыч 132, Мариј Эл гыч 103, моло кундем гыч делегат-влак миеныт.



100 ий ончыч икымше погын эртыме полатыштак научно-практический конференций лийын.

«Шоктешүдыр - шым шүдыр, йыл-йыл койын волгалтеш» лүман докладым Мариј кугыжаныш университетысе Калык культур да тўвыра кокласе кыл институтын директоржо Родион Иванович Чузаев лудын. Кум секцийыште посна теме дене кангашымаш лийын.

2 июньшто пайремыш толшо калык Калтаса селаште эртаралтше «Ший кандыра» фестивалыш ушнен.

Мариј Погынлан 100 ий темме вашеш Мер Кангаш дене пырля эртарыме викториным иктешлена.

Кажне шымлыме паша шкешотан: икте альбомы кельштарен, весе презентацийым ыштен, кумшо рефератым возен. Паша-влак чатка да келге содержаниян улыт. Коеш, тунемше-влак мариј калыкын эртыме корныжым, историйжым сайын палат. Чыланат молодец улыт!

Сенгышыш Морко район Коркатово лицей гыч **Альбина Лебедева ден Мария Рыбакова** (вуйлатыше – мариј йылмым да ИКН-м туныктышо Ю.Г.Ямбулатов), Мариј Турек район **Хлебниково школын 5-ше классыштыже тунемше-влак** (вуйлатыше – мариј йылмым туныктышо Н.М.Багаева) лектыныт. Саламлена!

Редакцияй.

Каныш да тагасымаш



24 майыште тўнямбалне Спорт ориентированийын кечыже палемдалтын.

Мариј Элыште ты пайрем Йошкар-Оласе 24-ше номеран школышто, 28-ше номеран лицейыште, Шернур посёлкышто, Параньга районысо Усолаште, Медведево районысо Сенькан ден Кыдал Озакьялыште эртен. Спортын тиде видше пўртўсын сылнылыкшым ужын аклаш да вершўрыштў чын корным муын мошташ туныкта.

Кыдал Озакьялысе тагасымашке 44 ен ушнен. Эн изи участник, 2 ияш Николай Чистополов, дистанцийыш аваж дене пырля лектын. Кажне тагасышлан дипломым кучыктеныт. Сенгыше-влак медаль да пўлек дене палемдалтыныт.

Р.СМИРНОВ.
Ю.КОСУЛЬНИКОВАН фотожо.



Кенезым вучем

Кў кенезым ок йўрате, кў тудым ок вучо? Кенез – эн йўмартле пагыт. Кенез – тиде кужу каныш. Ынде урок, мўнгысў паша нерген шоныман огыл. Но сылнымутан литературым лудман, уке гын вует шонгемеш. Мый велосипед да ролик дене кудалыштам. Кажне кечын футбол – енын капкаш гол! Ура!

Андрей НИКИФОРОВ.
Волжский, Кугу Корамас.

Школын ўшанжым сулен

Пошкырт кундем Краснокам район У Пураял школын 11-ше классыштыже тунемше Кристина Фауршина (**снимкыште**) шочмо школжым чыла вере чапландара. Тунеммаште – эре ончылно.

Йошкар-Олаште эртыше регион-влак кокласе олимпиадыште мариј литератур дене кокимшо лийын. Яра жапыште сўретлаш йўрата. Усталыкшым йоча сымкытшы школышто шуарен. «Ачам ден изамын сўретлымыштым ончен, мыят кумылангынам, – оила Кристина. – Мыланем натюрмортым сўретлаш эн чот келша».

Пашаже-влак дене районысо да республикысе конкурслаште сенгышыш лектын. Кызыт Кристинан – эн тургыжланыше жап: кугыжаныш экзамен-влакым кучен, шонымо верышке тунемаш пураш. Тек шонымашет шукталтеш, Кристина!

Л.ГРИГОРЬЕВА.





Лийже йоча пагыт пиалан!

Йочам аралыме тўнямбал кечын «Изи мөр пеледыш» пайрем Марий Эл Республикысе курчак театрыште эртыш. Ты гана пайремыш Медведево, Советский районласе, Йошкар-Оласе школла гыч ўдыр-рвезе-влак ушнышт. Начар тазалыкан йоча-влакат, весела пайрем шўлыш дене авалтын, моло ўдыр-рвезе-шамыч пелен шогалын мурышт, куштышт, модыч. «Изи памаш», «Кубэлэк», «Юкече» йоча ансамбль-влак мастарлыкышт дене куандарышт.

Кугыжаныш Думын депутатше С.Ю.Солнцева, Марий тўвыра рўдерын директоржо Н.В.Пушкина пайрем дене саламлышт (снимкыште).

– Кажне икшывылан пиалан йоча пагытым тыланем! – мане Светлана Юрьевна. – Тыге лийже манын, ме, кугыен-влак, нуным йўратышаш, аралышаш, да эре полшышаш улына. Шўм-чон шокшынам йоча-влак пайрем кечын веле огыл, эреак шижышт.



Медведево район Руэм школ гыч Виктория ден Кристина Воронцовамыт, Аня Зигунёва (снимкыште) пайремыш классге толынты. «Уремыште шоргыктен йўр йўреш гынат, мыланна пеш весела!» – ойлат ўдыр-влак.



Советский поселкысо «Ромашка» йочасадыш кошты Софья Мартянова тыгай пайремыште – икымше гана. Изи ўдыр Курчак театрын моторлыкшым ўрын эскерыш, йоча ансамбль-влакын выступатлымыштым куанен ончыш.



«Кубэлэк» татар йоча ансамбль.



«Изи памаш» йоча ансамбль.

Моло фотом vk.com/yamde_lii электрон адрес дене ончыза.

Курчак театрын артистше-влак «Шўртнў чывиге» спектакльым ончыктышт. Шўвырон шоу юзо шўлышым пуртыш. Кажне йочалан кучыктымо шере пўлек кумылым эшеат нўлтале.

Л.ГРИГОРЬЕВА.
Авторын фотожо-влак.

Чыланат спортсмен улыт

Конганур школна шукертсек спортсмен-влак дене кугешна. Мыйын классем гычат куд ег ече дене тангасымашыш Россий мучко коштеш. Карина Бочарова шукуж годым призовой верыш логалеш. Тудын шүдö утла грамотшо, нылле медальже, ятыр дипломжо да сертификатше уло. Даша Быкова ече дене кошташ веле огыл, тыгак куржталаш тале. Куштылго атлетике дене Российын спорт мастерже Евгений Иванович Быков - тудын шочмо изаже. Йолташ үдырем тудын корныжым тошка. Вика Еменгулова кумло наре



Шола гыч пурлашке:
 Саша Рыбаков, Андрей Шестаков, Вика Еменгулова, Бочарова, Быкова, Антон Хлыбов, Карина Даша Быкова.

медальже дене кугешна. Тренер Вячеслав Степанович Еменгулов - родыжо.

Классыштына - 14 йоча. Ятыр ий почела «Эн спортивный класс» лұмым нумалына. Спортсмен йолташем-влак дене кугешнем.

Эртыше тунемме ийыште У Торъял школ гыч ече спортлан көра Андрей Шестаков тунемаш толын. Тудат ятыр кугу сенгымашыш шуын. Антон Хлыбов ден Саша Рыбаков урок деч вара вик спорт секцийыш вашкат. Районысо да республикысе тангасымашла гыч ик гана веле огыл диплом да медаль дене толын.

Наталья ВЕДЕРНИКОВА, Кужэгер район.

Палыме лийза



Снимкыште Волжский районысо Пөтъял кыдалаш школнын тунемшыже-влак Юля ден Антон Тимофеев-мыт улыт. Изаж ден шўжарже спорт дене пенгыде кылым кучат: тельым ече дене коштыт, кенгежым куржталыт. Тельымсе лектышышт тыгай:

☺ Озангысе юношеский марафон (Татарстан, 5 км) - когыныштынат 1-ше вер;

☺ Марий Элыште эртаралтше «Надежда» тангасымаш - Юлян 1-ше вер, Антон ик үчашымаштак кок гана 1-ше лийын;

☺ Зеленодольск олаште МСМК Евгений Белов лұмеш эртаралтше тангасымаш: Антонын 3-шо, 4-ше верла, Юлян - 7-ше да 14-ше.

Школ командынын составше: рвезе-влак 1-ше вер, үдыр-влак 2-шо вер дене палемдалтын. Тыште Антон ден Юлян надырышт изи огыл.

Районышто эртаралтше үчашымашым ойлыманат огыл - изаж ден шўжарже эре ончылно! Тидым портфолиоштышт улшо грамот ден мөнгыштышт аралтше медаль-влак пенгыдемдат.

Н.И.ВАСИЛЬЕВА, туныктышо.

Морко районысо Чўкшö курыкышто эртаралтше тангасымаште кум ият пелаш Есения Николаева аваж дене пырля куржын. Лилия Михайловна эше ик ият пелаш да 16 ияш кок эргыжым конден. «Тек шочшем-влак Марий Элын эн кўкшö вержым ужыт да куржталмашын кўлешлыкшым умылат», - ойла тудо.



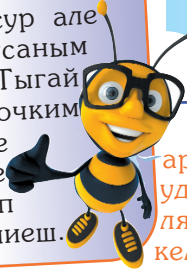
А.ЭМАНОВА.

Кö могай верым налын?





Кечыйол деч аралалтме очким чын ойырен моштыман. Офтальмолог-влакын ойлымышт почеш, очким шем-сур але күрен түсаным налман. Тыгай линзан очким чевер кече йыма лне кужу жап нумалаш лиеш.



Шына пурлмеке, лүгышты-шым пытараш тебе мо полша: Пел изи совла содым (пищевой) ик стакан вүдеш шулықтараш да лүгыштымө верыш йыгаш. Тыгак нашатырь спиртым, шапалге түсан марганцовко раствором йыгаш лиеш. Ломбо але пүртныйк лышташым пурлмо верыш пышташ гын, лүгыштыш эркышна.

Шына пурлмо вер пуалын гын, пелыгыч пүчмө шоганым пыштыман. Петрушко лышташым, шөршудо але корнышудо лышташла гыч ыштыме немырым кучылташ лиеш. Вартышым 2-3 шагат еда вашталтыман.

Кечыйол деч аралалтме очки ынже удыралалт манын, футлярышке але лүмын кельштарыме мешақышке пыштыман.

Лавыра палым пушкыдо куэм дене үштман. Чот амыргыше очким эн ончыч нөртыман, вара шампуным але кұмыж-совлам мушмо раствором йыгыман, вүдыштө сайын мушман да пушкыдо куэм дене үштман.

Тыгыде янда пудыргым газет лаштык полшымо дене поген налаш лиеш. Икмыняр газетым нөрташ да янда пудырго үмбак пышташ. Тыгыде пудырго-влак ночко кагазыш куштылгын пижыт. Газетым пүтыралын, шүкшак ораш кудалташ.

Окна янда гыч чия палым корандаш растворитель да наждак кагаз полшен кертыт. Кошкен шичше чиям растворитель дене йыгаш да наждак кагаз дене үшташ. Вара яндам мушкаш.

Вургем гыч ужар шудо палым корандаш шинчал полшен кертеш.

Моло кагашымат шотыш налза:

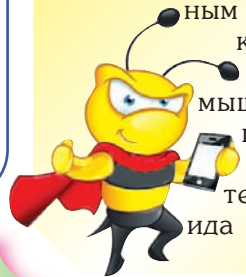
Нашатырь спиртым шовынан вүд дене вараш. Вургемым, вүдыштө 5 минут наре кучымеке, леве вүд дене шүалташ.

Амыргыше верым нөрташ, тушко содым пышташ. Икмыняр жап кучымеке мушкын колташ. Тиде йөн дене пенгыде куэман вургемым эрыктыме годым пайдаланаш лиеш.



Сото телефон тазалыклан изи огыл энгекым конда. Кагаш-влакым шотыш налза:

Излучений кугу ынже лий манын, йынгыртыме годым телефонным вуй деч өрдыжтырак кучыман.



Изи кугытан пөлемыште сото телефонным шуэн кучылтман.

Малаш вочмекеыда, телефонным воктекеыда ида пыште.

Пүйым эрыктыме пастын пайдаже

Ош шүштө гыч ыштыме арвер, йолчием, сумка нұжалтыныт гын, пасте дене йыгымеке, у түсым налыт.

Ший да мельхиор үзгарлаште шем палым корандаш полша. Пүйым эрыктыме пастым вүдеш шулықтараш, тушко үзгарым пышташ. Тыгак күртнө полдышым эрыкташ лиеш.

Фортепяносо ош пангалам пасте дене йыгаш гын, нуно уэш волгыдемыт.

Мушкылтмо верыште кечыше воштончышым але очким пасте дене эрыктымеке, нуно огыт вүдыжгө.

Чиялтыме пырдыж гыч түрлө чиян карандаш, фломастер палым коранда. Амыргыше верыш ночко ластык дене пастым йыгаш да мушкын налаш.

Пүчкылтмеке, вүдотыза налмеке, насекомый-влак пурлмеке, когаргымеке, пастым йыгаш гын, корштымо лушкыдемеш.



1-ше номеран Морко йочадаыш кошшо икшыве-влак «Йомак чондай» кружокыш куанен погынат. Шукерте огыл нуно ача-авашт ончылно «Сай йолташ» йомакым марла модын ончыктеныт. Йоча-влак келшымышын вийжым, йолташын кўлешлыкшым улыленыт.

И.АЛЕКСЕЕВА.

Палаш онай



Южын температур вашталтмыжым шудышырчык чот шижеш. Мыняр чўчкыдынрак кычыртата, тунар чот шокшо лиеш. Этномолог-шанчызе-влакын ойлымышт почеш, шудышырчыкын кычыртатыме чўчкыдылыкшў негызеш южын температуржым пален налаш лиеш.

Йоча-влак, тидым теат эскерен кертыда: 15 секунд жапыште шудышырчыкын мыняр гана кычыртатымыжым шотлыман, тушко кандашым ешарыман да суммым кокытлан пайлыман. Лекше цифр южын температуржым ончыкта.



Изинек келшыме йолташ — курыман йолташ.
Калыкмут.

Шўшпык

Изи шўшпык шошо кечын Тыге сылнын муралта. Шўм йолташыже, тудым колын, Шўшкалталын вашешта.

Мужыр шўшпык, ваш ушналын, Куэ укшеш лўнгалта. Вычыматен, ваш келшалын, Сылне мурым шуйдара.
Юлия ИВАНОВА.
Кужэнгер, Шорсола.



Сўретым чиялте.

Вашкеполыш

Модын куржталшыла, йонылыш камвочмеке, поснак пулвуй сусырга. Тыланда корнышудо (подорожник) икымше полышым пуэн кертеш. Тудыжо йол йымалнак кушкеш. Кушкылын лышташыжым шўалтыман да сусыр верыш пыштыман. Вўр йогымым вашке чара.



Конкурс

Мыйын причёскем эн мотор!



1.

Конкурсыш эше кок ег ушнен: Кужэгер район Шудымарий гыч Катя ЧУРИКОВА (1-ше фото) ден Марий Турек район Арбор гыч Полина ОСИПОВА (2-шо фото).



2.

Йошкар-Олаште эртыше «Акрет жап гыч уна-влак» выставкыш билет Софья КОЗЛОВА (Оршанке, Кугу Орша) ден Катя ЧУРИКОВА-ЛАН догалын.

Конкурс умбакыже шуйна. Сенгышлан

Т.Евсеев лумеш Национальный тоштерыш билетым кучыктена.



Мый эше изи улам,
Йочасадыш вел коштам.
Но ковамланже полшаш
Эре ямде мый улам!

Снимкыште:
Йошкар-Ола
«Ужара» йочасадыш
коштшо Кирилл
СЕМЕНОВ.

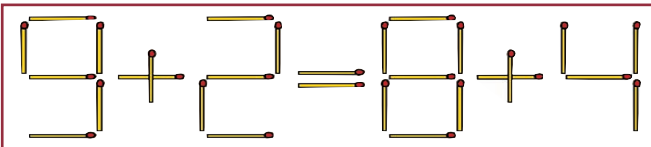


Герой-влак могай произведений гыч улыт? Авторжым каласыза. Лудын огыдал - лудса!

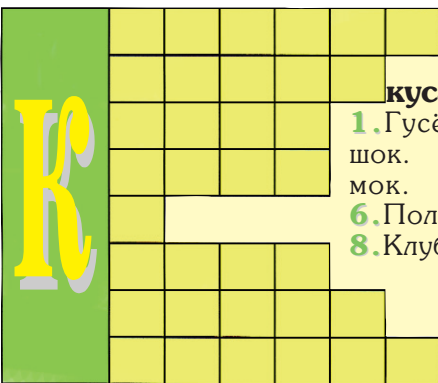
Кунам кенжеж толеш?

Уремыште йушто адак. Кунам шокшо кече толеш? Вучем, ушаналын вучем, Кунам кенжеж кече шуэш. Мардеж чотак йуштын пуа, Садлан шокшынракын чиём. Огеш лий кылмаш - черланем, Авамлан ко полшаш тунгалеш?

Кристина ЗОРИНА.
Морко, Энерсола.



Чын вашмутым муаш маньын, ик шырпым верже дене вашталтен пыште.

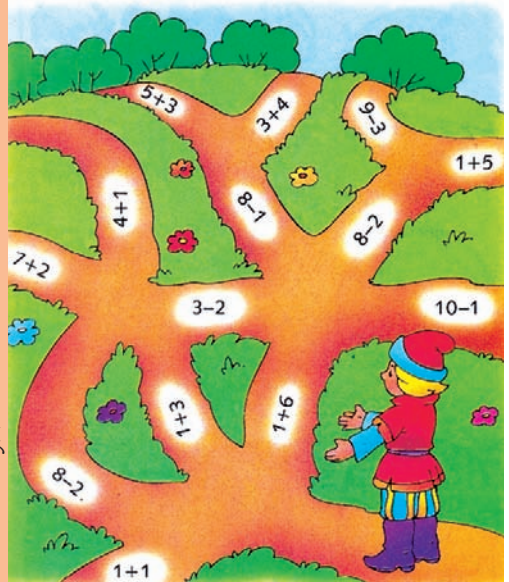


Рушла гыч марлаш кусарен возыза.

1. Гусёнок.
2. Горшок.
3. Гора.
4. Замок.
5. Камень.
6. Пол.
7. Подушка.
8. Клубника.

Полина ЛАТУХИНА.
Советский, Орша.

Кудо корнышто пример-влакын вашмутыш 7 лиш, тудо корно дене Иванушка мӧнгыжӧ догал кертеш. Пошшо тудлан.



Индекс: Марий Элыште - 78574, вес кундемлаште - 52713. Тираж 1300 экз. Заказ 1152. Формат - А-4-8. Директор-тун редактор Л.В.СЕМЕНОВА.

E-mail: yamde_lii@mari-el.ru, yamde_lii@mail.ru
Сайтын адресше: yamde-lii.ru, Тел. 45-25-49(факс); 45-22-82.

УЧРЕДИТЕЛЬ-ВЛАК:
Марий Эл Республикысе культур, печать да калык-влакын пашашт шотышто министерстве, «Ямде лий» газет» кугыжаныш унитарный казенный предприятий.

Газетым Массовый коммуникаций сферыште да культур наследийым аралымаште законодательством шуктен шогымым эскерыше Федеральный службн Приволжский федеральный округысо управленийыштыже регистрироватлыме. Номер - ПИ №ФС 18-1999, 2005 ий 10 февральыште пуымо.

Печатшыш пуымо жап - 14-00, фактически - 13-00. Ак - кутырен келшыме почеш.

Авторын да редакцийын шонмашышт түрлӧ лийын кертыт. Серыш-влак мӧнгеш огыт колталт.

0+

Газетым редакцийыште погымо да верстатлыме, «СТРИНГ» ИПФ ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Типографийын адресше: 424006, Йошкар-Ола, Строитель урем, 95.

Редакцийын да издательнын адресше: 424006, Йошкар-Ола, СССР Вооружённый Вийын 70-ше идалыкше урем, 20.